

Kultur påvirker hjernen — også i testsituationer

Kulturelle, sproglige og uddannelsesmæssige faktorer spiller en afgørende rolle for kognition og kognitiv testpræstation. Psykolog og seniorforsker **Rune Nielsen** hædres med *Dansk Psykolog Forenings Seniorforskningspris 2020* for at kaste lys på et stærkt underbelyst område i Danmark og Europa – nemlig den tværkulturelle neuropsykologi

Af Ditte Darko, *psykolog og fagjournalist*

Hvad siger en kognitiv test noget om, når personen, der har svaret, kommer fra et andet land og højest har gået fem år i skole? Hvordan laver man overhovedet en kognitiv test på en person, der ikke taler dansk? Og hvis man gør, hvad kommer der så ud af det?

Disse udfordringer har psykolog og seniorforsker ved Nationalt Videnscenter for Demens Rune Nielsen kigget grundigt på. Han modtager seniorforskningsprisen 2020 for sit store arbejde.

Kultur påvirker testsituationer

Som den første forsker i Danmark og en af de første i Europa har han siden 2008 undersøgt, hvilke udfordringer der er, når man som psykolog laver kognitive test og udredninger på tværs af sproglige og kulturelle grænser. Især når det kommer til demensområdet og ældre førstegenerationsindvandrere.

– Det er fortsat et meget underbelyst område. Men som verden ser ud i dag, så er evnen til at lave tværkulturelle udredninger en meget nødvendig kompetence at have som psykolog – uanset om man er neuropsykolog eller klinisk psykolog, siger Rune Nielsen.

– Tidligere var mange psykologer nok ikke helt trygge ved at skulle lave udredninger af patienter med minoritetsbaggrund. Mange følte sig ikke rustet til at undersøge dem ordentligt. Min holdning er, at det må vi simpelthen kunne gøre bedre.

”Mit allervigtigste budskab er, at man skal være ekstremt varsom i sine tolkninger af testpræstationer fra personer, der har en anden kulturel baggrund end dansk”

Udover at gøre opmærksom på hvad en begrænset skolegang betyder for testpræstationer, så har Rune Niensens største bidrag til forskningen indtil nu været at udvikle og afprøve metoder og kognitive test til undersøgelse af demens. Disse anvendes i dag i både Danmark, Europa, Brasilien og Libanon.

– Det er nogle metoder, vi som psykologer kan benytte uden at være bange for kulturelle, sproglige og uddannelsesmæssige forskelle hos patienterne, fortæller han.

– Jeg har arbejdet ud fra et princip om, at når folk med meget lav skolegang klarer sig dårligt i test, så er det ikke nødvendigvis udtryk for, at de er kognitivt reducerede eller har et lavt kognitivt funktionsniveau, men måske snarere at vi beder dem om at gøre noget, de ikke har forudsætningerne for. Hvis vi undersøgte de samme kognitive funktioner med en anden type opgave, så kunne de måske godt, siger han.

Praksis, ikke patienter, skal ændres

Hvis der er noget, Rune Nielsen har lært, så er det, at man som psykolog nemt kan gå galt i byen, når man tester og overfører sine kliniske erfaringer til mennesker med anden kulturel og sproglig baggrund.

– Mit allervigtigste budskab er, at man skal være ekstremt varsom i sine tolkninger af testpræstationer fra personer, der har en anden kulturel baggrund end dansk, når man benytter traditionelle test, herunder intelligencetest. Man skal tænke sig om. Der er så mange faktorer, der spiller ind på, hvorfor man klarer sig, som man gør i en test. Og det handler ikke nødvendigvis om kognitive evner eller intelligens, men måske i langt højere grad om kulturelle, sproglige og uddannelsesmæssige forskelle. Hvis en person fx har gået ti år i skole i Egypten for 50 år siden, hvad har han så lært på de ti år? Er det det samme som i en dansk skole? Hvad er det normale, og hvad kan man forvente? Det ved vi ikke så meget om, siger Rune Nielsen.

Som forsker er hans centrale pointe, at nogle af de ting, som mange af os tænker er helt almindelige færdigheder, kan være rigtig svært, hvis man ikke har gået i skole. Ikke bare færdigheder som at læse, skrive tegne og regne, men også evnen til at forestille sig ting og håndtere abstraktion.

– Noget af det mest slående, jeg fandt ud af, er at det med at tegne og kopiere ting kan være utroligt svært, hvis man ikke har gået i skole. Derfor har jeg forsøgt at udvikle nogle redskaber og test, som i højere grad bygger på den viden, vi har fra hverdagslivet og ikke fra skolen, forklarer han.

Ved at ændre en lille smule på de eksisterende testparadigmer og inddrage elementer fra hverdagen har Rune udviklet metoder og test, som øger den økologiske relevans på tværs af kulturer.

– I stedet for at bede en person om at huske ti tilfældige ord, hvilket både kræver sproglige færdigheder, abstraktions- og struktureringsevne, som i høj grad er færdigheder, der tilegnes i skolen, så beder jeg folk forestille sig, at de skal ud og handle ind, og at der er nogle særlige varer, de skal købe. Deres opgave er at huske, hvilke varer det drejer sig om. Det er noget, de fleste har prøvet i deres hverdag og kan forholde sig konkret til. Det kunne også være at bede folk om at prøve at aflæse en urskive i stedet for at bede dem tegne et ur. For der er en meget stor forskel på at tegne et ur og aflæse det, forklarer han.

Spørger man Rune Nielsen, så handler kulturelle forskelle på kognitive test ikke alene om den kulturelle relevans af indholdet i testene, men også om kulturelle forestillinger om, hvad den ”gode” eller ”intelligente” præstation er.

– I vores vestlige individualistiske kultur handler det ofte om at klare testen så hurtigt, som vi kan. Det kan ligefrem ses som udtryk for en højere intelligens. Men i andre kulturer kan der være en mere udbredt holdning om, at man skal give sig god tid og tænke sig om, før man svarer, hvis man skal gøre noget *klogt*. Mange af mine patienter med anden kulturel baggrund og begrænset skolegang lægger mere vægt på præcision end hastighed. ●